

Loppuraportti, Nepsykoordinaattori-pilotti

Tulevaisuuden sote-keskus-hanke
1.2 – 30.11.2023

Pilotin tavoitteet

- Neuropsykiatrisesti oireileva lapsi ja hänen perheensä sekä lähitoimijat saavat nopeasti tukea ja ymmärrystä tilanteeseen.
- Lapset ohjautuvat oikeisiin palveluihin mahdollisimman varhain ja varhainen tuen tarpeen tunnistaminen edistyy.
- Yhteistyö eri toimijoiden välillä lisääntyy.
- Alueella olemassa oleva Neuropsykiatrisesti oireilevien lasten, nuorten ja heidän perheidensä palveluverkosto (<https://www.terveysportti.fi/apps/ltk/article/shp01257>) tulee tarkasteltua ja on luotu toimintamalli neuropsykiatrisesti oireilevien lasten ja nuorten matalan kynnyksen ohjaamiseen.

Nepsykoordinaattorin toimenkuva

- Matalan kynnyksen lyhytaikainen ohjaus ja neuvonta neuropsykiatrisesti oireilevien lasten perheille ja lasten kanssa työskenteleville ammattilaisille, kun perhe ja muut lapsen kanssa työskentelevät kokevat, etteivät heidän keinonsa yksin riitä.
- Kohderyhmäksi valikoitunut esikouluikäiset ja 1-luokkalaiset neuropsykiatrisesti oireilevat lapset, jotka eivät ole vielä ohjautuneet muihin peruspalveluiden piiriin yhden kunnan yhteensä seitsemästä esikoulusta ja koulusta.
- Asiakkaan ja perheen ohjaaminen tarvittaessa oikean palvelun piiriin.
- Perheen tukeminen ja työkalujen antaminen arkeen lapsen odottaessa pääsyä tarkempiin tutkimuksiin.

Nepsykoordinaattorin toimenkuva

- Tarvittaessa toimiminen lyhytaikaisena työparina lähityöntekijän kanssa tilanteessa, jossa pohditaan tarvitseeko lapsi enemmän tai uusia palveluita tai tukea käyttäytymisen tai keskittymisen haasteisiin.
- Toimintamallin luominen neuropsykiatrisesti oireilevien lasten matalan kynnyksen ohjaamiseen.
- Mahdollisuus toimia myös ryhmässä ryhmää tarkkaillen ja opettajalle tukea antaen.
- Yhdessä maakunnallisen ohjausryhmän kanssa Etelä-Pohjanmaan alueella jo olemassa olevan neuropsykiatrisesti oireilevien lasten, nuorten ja heidän perheidensä palveluverkon tarkasteleminen.

Toimenkuvan toteutus

- Erilaiset toimintamallit työnkuvassa muodostettiin yhdessä pilottiryhmän kanssa pilottialueen tiedossa olevat tarpeet huomioon ottaen.
- Toimintamalleiksi otettiin yksilötyöskentely, yhteistyöskentely, konsultaatio sekä kouluttaminen.
- Toiminnalle oli oma pilottikunnan sisäinen moniammatillinen ohjausryhmä joka kokoontui noin kerran kuukaudessa.

Toimenkuvan toteutus

- Työnkuvaan kuului myös perhekeskuksen moniammatillisessa työryhmässä toimiminen ja esim. kuntoutustyöryhmiin osallistuminen.
- Pilottialueen vanhemmat saivat opettajien kautta infoa nepsykoordinaattoritoiminnasta.
- Nepsykoordinaattori kiersi pilottialueen ryhmissä helmikuussa 2023 esittäytymässä ja kertomassa työnkuvasta. Palautetta toivottiin annettavan jatkuvasti mallia muokatakseen ja asiakaslähtöisyyttä parantaakseen.

Kuva 1: Työskentelyn kuvaus

Nepsykoordinaattorin toimintamalli

YKSILÖTYÖSKENTELEY

- Yksilötyöskentelyyn ohjautui 2-10/2023 välillä 15 lasta, joista jaksot toteutuivat 11 kanssa.
  - Toteutumattomat/ei-alkaneet jaksot sisälsivät juuri alkanutta/alkamassa olevaa samanaikaista työskentelyä toisella taholla, jolloin päällekkäistä työtä ei aloitettu, vanhempien kieltäytymistä työskentelyn aloituksesta perheeseen tai perheessä olevia akuutimpia tilanteita, joiden hoidon katsottiin olevan ensisijaisempaa sillä hetkellä, kuin nepsykoordinaattorijakson.
  - Lupa työskentelyyn sekä moniammatilliseen yhteistyöhön pyydettiin kirjallisena vanhemmilta työskentelyn alkaessa.
  - Nepsykoordinaattorin kirjaukset toteutettiin TerveysLifecaren KO-lehdelle.
- Yksilötyöskentelyn kestot vaihtelivat 1 kuukaudesta n. 6 kk riippuen perheen ja lapsen oppimisympäristön tarpeista.
  - Eräs jakso loppui lyhyeen perheen toiselle paikkakunnalle muuton vuoksi, toinen siksi, että perhe ei halunnut jatkaa työskentelyä.

Nepsykoordinaattori toimintamalli

YKSILOTYÖSKENTELEY

- Työskentely piti edellä olevan kuvan mukaisesti sisällään tiedonkeräämistä kotikäynnin/kotikäyntien merkeissä, lapsen havainnoimista oppimisympäristössä (yleensä 2-3 x) sekä vanhempien haastatteluita ilman lapsia lapsen ja perheen elämäntilanteen selvittämiseksi. Oireet huomioon ottaen täytätettiin usein kotoa ADHD-rs-oirekysely sekä koulusta/esikoulusta Kesky-kysely lisätietoa ja –ymmärrystä saadakseen sekä parantaakseen tukikeinojen suunnittelussa sen oikeanlaista kohdentamista.
- Työskentelyn alussa niin lapsen vanhemmat kuin oppimisympäristön aikuiset saivat ensitietoa neuropsykiatrisista haasteista.
- Tiedonkeräämisen jälkeen työskentelyyn kuului useimmiten yhteistapaaminen opettajan ja vanhemman/vanhempien kanssa koululla/esikoulussa (sekä aina ennalta sovittuja keskusteluita kumpienkin kanssa erikseen) lapseen, ympäristöihin ja perheen elämäntilanteeseen liittyen, sekä joidenkin kohdalla samalla kokoonpanolla työskentelyn jatkuessa arviointi-keskustelu.

Nepsykoordinaattori toimintamalli

YKSILÖTYÖSKENTELEY

- Havaintojen ja keskustelujen perusteella tuotiin ymmärrystä ja annettiin psykoedukaatiota lapsen käyttäytymiseen liittyen, käytiin yleisesti läpi keinoja, joilla lasta voi tukea ko. haasteissa sekä valittiin niistä yhdessä vanhempien ja oppimisympäristöjen aikuisten kanssa ensisijaisia tukikeinoja, joita ottaa käyttöön lapsen elinympäristöissä. Lisäksi pyrittiin vahvistamaan jo olemassa olevia hyviä tukikeinoja sekä lapsen (ja perheen) voimavaroja eri ympäristöissä.
- Joihinkin perheisiin oli useampia kotikäyntejä psykoedukaation merkeissä, lapsen tilanteen ja suunnitelman tarkistamiseksi ja uusien tavoitteiden asettamiseksi.
- Oppimisympäristöjen aikuisiin oltiin ensin säännöllisesti sekä myöhemmin tarpeen mukaan yhteydessä lapsen asioissa.

Nepsykoordinaattori toimintamalli

YKSILÖTYÖSKENTELEY

- Usein (9/11 lasta) työskentelyyn kuului myös nepsykoordinaattorin yhteydenottoja perheen jo olemassa oleviin ammattilaistahoihin tai ohjaamista muiden palvelujen piiriin (perheneuvola, toimintaterapeutti, lääkäri, sosiaalitoimi), mikäli se katsottiin lapsen ja perheen kohdalla tarpeelliseksi.
- Työskentelyn loppuessa nepsykoordinaattori teki yhteenvedon jaksosta, joka lähetettiin myös perheelle.
- Yksilötyöskentelyyn olisi ohjautunut jo kevään aikana kuntoutustyöryhmistä myös nuorempia ja eri alueilta olevia lapsia ja heidän perheitään nepsyhaasteineen, jonka vuoksi syksyllä laajennettiin kohderyhmää.

Nepsykoordinaattorin toimintamalli

YHTEISÖLLINEN TYÖSKENTELEY

- Yhteisöllinen työskentelyn toimintamalli kehitettiin niitä tilanteita varten, joissa ryhmän aikuinen kaipaa omaa toimintaansa vahvistaakseen tukea tai ylipäätään haluaa lisätietoa neuropsykiatrisesti oireilevien lasten kohtaamiseen ryhmässä, tai jos ryhmässä on useita erityistä tukea tarvitsevia lapsia, joiden arjen huomioimiseen opettaja toivoo nepsykoordinaattorin tukea.
- Yhteisöllistä toimintamallia toteutui pilotin aikana neljään (4) eri ryhmään (-20.11.2023).
- Työskentely piti sisällään toisinaan yksittäisiä käyntejä, jonka perusteella käytiin keskustelua opettajan kanssa ja annettiin kirjallista materiaalia ja vinkkejä nepsylapsen tukemiseen arjessa. Erääseen ryhmään nepsykoordinaattori teki kolmen viikon aikana 6 erillistä havainnointikäyntiä (6 koulupäivää), joiden perusteella opettajan kanssa käytiin useita keskusteluita nepsykoordinaattorin havainnoista ja opettajan ajatuksista, lasten käytöksestä ja oppimisympäristöstä sekä pyrittiin opettajan kanssa yhdessä löytämään uusia keinoja lasten tukemiseen oppimisympäristössä sekä vahvistamaan jo olemassa olevia hyviä toimintamalleja.

Nepsykoordinaattorin toimintamalli

KONSULTAATIO

- Nepsykoordinaattorilla oli puhelinkonsultaatio-aika joka maanantai klo. 13-15, jota sai käyttää alkuun niin pilottialueen lasten kanssa toimivat opettajat/muut ammattilaiset kuin pilottialueen neuropsykiatrisesti oireilevien lasten vanhemmat.
- Tietoa konsultaatio-ajasta jaettiin Wilman kautta pilottiryhmän ja myöhemmin koko kunnan alueen lasten vanhemmille. Niin nepsykoordinaattori itse kuin pilottiryhmään kuuluneet sivistystoimen edustajat välittivät tietoa ammattilaisille.
- Puhelinkonsultaation tarkoituksena oli palvella niin ammattilaisia kuin vanhempia kysymyksissä neuropsykiatristen haasteiden kanssa, antaa puhelimitse ymmärrystä ja tukea tilanteeseen kuin arvioida puhelun perusteella tuen tarvetta ja viedä asiaa tarvittaessa eteenpäin.
- Syksyllä puhelinkonsultaatio-ajan kohderyhmää laajennettiin niin ikäryhmää kuin aluetta ajatellen siten, että konsultaatio-aika koski koko kunnan alueen päiväkotijä alakouluikäisten vanhempia ja heidän kanssa toimivia ammattilaisia.

Nepsykoordinaattorin toimintamalli

KOULUTTAMINEN

- Toimenkuvaan kuului lisäksi kouluttamista, jossa kohderyhmänä olivat 5- ja 6-vuotiaiden lasten päiväkotien opettajat ja ohjaajat, perhekeskuksen lastenneuvolan terveydenhoitajat, kouluterveydenhoitajat alakoulujen puolelta sekä alakouluikäisten koulukuraattorit.
- Varhaiskasvatuksen koulutuksissa nepsykoordinaattorilla oli työparinaan varhaiskasvatuksen erityisopettaja.
- Koulutuksen sisältö painottui neuropsykiatrisesti oireilevien lasten tunnistamiseen sekä varhaiseen tukemiseen. Koulutusten tarkoituksena oli tuoda osallistujille tietoa ja ymmärrystä neuropsykiatrisesti oireilevista lapsista, heidän arjen tukikeinoistaan sekä polusta ja rohkeudesta viedä lapsen asioita tarvittaessa eteenpäin huolen herätessä.

Tavoitteiden toteutumisen arvioiminen

NEUROPSYKIATRISESTI OIREILEVA LAPSI JA HÄNEN PERHEENSÄ SEKÄ LÄHITOIMIJAT SAAVAT NOPEASTI TUKEA JA YMMÄRRYSTÄ TILANTEESEEN.

- Asiakkaiksi valikoituneiden lasten vanhemmat ja oppimisympäristön aikuiset sekä lapsi itsekin saivat tukea ja ymmärrystä lapsen tilanteeseen nepsykoordinaattorilta.
- Yksilökohtaiset jaksot alkoivat pyynnön tultua viikon – kahden kuukauden kuluessa pyynnöstä.
- Vaikka nepsykoordinaattorin työskentely alkoi pyynnön jälkeen nopeahkosti, lapsen haasteet olivat usein alkaneet jo paljon, usein vuosia aiemmin, ja sen myötä vanhempien kokemana negatiivinen palaute lapsesta ja tämän käyttäytymisestä oli lisääntynyt. Sellaisia lapsia, joiden haasteet tai neuropsykiatriset piirteet olivat puhtaasi ”uusia” (tulleet esille viimeisen puolen vuoden aikana) nepsykoordinaattori-jakson aikana ei ollut lainkaan.

Tavoitteiden toteutumisen arvioiminen

LAPSET OHJAUTUVAT OIKEISIIN PALVELUIHIN MAHDOLLISIMMAN VARHAIN JA VARHAINEN TUEN TARPEEN TUNNISTAMINEN EDISTYY.

- Monen (7/11*) asiakaslapsen kohdalla oli ollut jo monia eri tahoja, kuten puheterapeuttia, toimintaterapeuttia/motoriikkaryhmää, perheneuvolan, sosiaalitoimen, kuntoutusohjaajan ja/tai varhaisen perhetyön perheohjaajan palveluita, jotka tuolloin ovat olleet lapsen kohdalla ajankohtaisia ja asianmukaisia. Varhaisesta tuesta nepsykoordinaattorin kohdalla tässä ikäluokassa/valikoituneessa pilottiryhmässä on kuitenkin em. huomioon ottaen hieman harhaanjohtavaa puhua. Palvelu oli varmasti monelle perheelle oikea, joillekin oikea-aikainenkin, mutta toiset perheet olisivat voineet hyötyä vastaavasta aiemminkin lapsen haasteiden ilmaantuessa, samoin lapsen kanssa silloin toimineet varhaiskasvatuksen ympäristöt.

* Lopuilla oli esiintynyt neuropsykiatrisesti näyttäytyvää oireilua jo aiemminkin ja siitä oli joko puhuttu tai ei ollut puhuttu vanhempien kanssa, mutta toistaiseksi oli ollut ainoastaan arjen tukikeinoja päiväkodissa eikä lasta ja perhettä oltu vielä ohjattu muihin palveluihin.

Tavoitteiden toteutumisen arvioiminen

LAPSET OHJAUTUVAT OIKEISIIN PALVELUIHIN MAHDOLLISIMMAN VARHAIN JA VARHAINEN TUEN TARPEEN TUNNISTAMINEN EDISTYY.

- Nepsykoordinaattori ohjasi tarvittaessa (6/11) lapsia ja perheitä muihin palveluihin, joiden ajatteli sillä hetkellä olevan tarpeellisia (perheneuvola, toimintaterapia-arvio, lääkärin vastaanotto, sosiaalitoimi) – loppuilla asiakkuuksia joko jo oli tai niiden ei katsottu olevan sillä hetkellä tarpeellisia.
- Varhaisen tuen tarpeen tunnistamista pyrittiin pilotin aikana parantamaan saman sisältöisillä koulutuksilla eri ammattiryhmille, jotta jatkossa neuropsykiatriset piirteet tulisivat nähdyksi mahdollisimman varhain, lapset saisivat arjen asianmukaista tukea jo hyvin varhaisessa vaiheessa ja ohjautuisivat vielä aiempaa nopeammin ja nuorempana neuropsykiatristen oireiden kanssa tutkimuksiin.
- Tarvetta koulutukseen ja lisätiedon saamiseen ilmaistiin laajemminkin niin varhaiskasvatuksen kuin koulun puolelta.

Tavoitteiden toteutumisen arvioiminen

YHTEISTYÖ ERI TOIMIJOIDEN VÄLILLÄ LISÄÄNTYY.

- Ensisijaisesti oppimisympäristöjen aikuisten (esikoulut/1-luokat opettajat) ja vanhempien sekä eroperheissä vanhempien välistä yhteistyötä ja avoimuutta pyrittiin lisäämään pilotin aikana asiakasperheitä ajatellen, joka varmasti ainakin joissain tapauksissa onnistui. Myös erityisopettaja oli niissä yhteistapaamisissa mukana, joihin pääsi ajankohdallisesti osallistumaan.
- Nepsykoordinaattori toimi useimpien asiakkaiden kohdalla linkkinä ja teki yhteistyötä myös lapsen ja perheen asioissa toimivan muun verkoston kanssa (terveydenhoitaja, koulukuraattori, sosiaalitoimi, lääkäri, perheneuvola) sekä sai lapsen kanssa jo aiemmin toimineilta ammattilaisilta arvokasta tietoa lasta ja perhettä ajatellen. Tällaista yhteistyötä jälkikäteen arvioituna olisi voinut olla vielä enemmänkin.
- Joissakin perheissä oli asiakaslapsen sisaruksilla omia kontakteja, joiden huomioon ottaminen olisi jatkossa tärkeää koko perheen kuntoutusta/tilannetta ajatellen.

Tavoitteiden toteutumisen arvioiminen

ALUEELLA OLEVA NEPSY-PALVELUVERKOSTO TULEE TARKASTELTUA JA ON LUOTU TOIMINTAMALLI NEUROPSYKIATRISESTI OIREILEVIEN LASTEN JA NUORTEN MATALAN KYNNYKSEN OHJAAMISEEN.

- Nepsykoordinaattorin työnkuvaan kuului Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella olemassa olevan Neuropsykiatrisesti oireilevien lasten, nuorten ja heidän perheidensä palveluverkon tarkastaminen ja päivitystarpeiden läpikäyminen.
- Päivitystarpeita kartoitettiin keväällä 2023 myös Hyvinvointialueen eri Sote-keskuksiin sijoittuvalla Webropol-kyselyllä nepsy-asiakkaiden nykytilaan liittyen. Tässä kyselyssä sai avoimessa kysymyksessä esittää toiveita ja ajatuksia myös Palveluverkon päivittämiseen liittyen.
- Niin ikään pilottiin kuuluvassa asiantuntijaryhmässä, joka kokoontui 3 kertaa pilotin aikana, läpikäytiin palveluverkon päivitystarpeita.
- Tulevaisuudessa ko. palveluverkko tulee päivittää moniammatillisesti, sen löydettävyyttä tulee parantaa, käyttöä implementoida yhä paremmin alueelle sekä sovittava aikataulu ja työryhmä sen säännölliseen päivittämiseen.

Tavoitteiden toteutumisen arvioiminen

- Palautteita yksilökohtaisista nepsykoordinaattori-jaksoista kerättiin erillisillä Webropol-kyselyillä sekä vanhemmilta että opettajilta kunkin jakson päättymisen jälkeen. Vastaukset tapahtuivat nimettöminä.
- Kyselyitä lähetettiin 10/2023 loppuun mennessä 8 lapsen jakson päätyttyä 11 vanhemmalle ja 8 opettajalle. Vastauksia palautui 19.11.2023 mennessä vanhemmilta 6 ja opettajilta 7.